
Valintoja hyvinvointivaltiossa

1 Mikä uhkana?

2 Miksi valintoja?

3 Mitä valintoja?

Esityksen kalvot, ks. www.ktyhdistys.net

Mikä uhkana?

- hyvinvointivaltion tulopohja kasvaa menopohjaa hitaammin

Tulopohjan tärkeät tekijät

- työpanos ja tuottavuus

(BKT = työpanos x sen tuottavuus)

Julkisten menojen pohjan tärkeät tekijät

- eläkeläisten ja työntekijöiden määrä

Lisäksi

- verokilpailu hidastaa tulokehitystä
- julkisen kulutuksen inflaatiota nopeampi hintakehitys (Baumolin tauti) lisää menoja

---

Miksi valintoja?

- uhan ja maailman muuttumisen takia

Kolme isoa muutosta:

1 Ikärakenteen muutos: esim. 2002-10

33-56 v. -175 000 ja 57-64 v. +171 000
(veropohja alas, menopohja ylös)

2 Globalisaatio muuttanut työn reunaehdoja

3 Teknologia muuttanut tuottavuustekijöitä

Globalisaation merkityksestä

Tuotantorakenteen sopeutumiskyky korostuu (suhteellisen edun peria.)	kv. työnjaon syveneminen hyödyttää kaikkia, jos taloudet sopeutuvia
Koventunut kilpailu korostaa palkkamalattia (hintajoustosääntö)	hyödykehintajoustojen nousu nostaa tuotannon-tekijöiden hintajoustoja
Tuottavuutta ylös tai paine palkkoihin (Stolper-Samuelson teoreema)	tuottavuuskorjatut tuotannon-tekijöiden hinnat yhtäläistyvät (Kiina-ilmiössä tärkeä merkitys)
Pääoman liikkuvuus korostaa palkkamalattia (Le Chatelier-Samuelson-periaate)	tuotannon-tekijän kysyntä sitä joustavampaa, mitä liikkuvampi joku toinen tuotannon-tekijä
”Voittaja vie kaiken” (absoluuttisen edun periaate)	tuotanto kasautuu mm. osaamiskeskukseen (ks. Fujita, Unitas 3/2003)

Teknologian merkityksestä

	Ennen	Nyt
Tuottavuuden tärkein tekijä	kiinteä pääoma (investoinnit)	inhimillinen pääoma (osaaminen)
Talouspolitiikka	verotus, korot jne. tukivat investointeja	tukevatko verot, maksut osaamista?
Osaaminen	oppilaitoksen antama tieto	tiedon/taidon ylläpito
Osaajat	pieni joukko	koko henkilöstö

Globalisaation ja teknologian haaste yhdessä:
- osaamisen ja tuottavuuden nosto realistinen vaihtoehto, ei palkkakilpailu Kiinan kanssa

---

Mitä valintoja?

1 Työllisyys ja tuottavuus

- lisätäänkö?

2 Eläkkeelle siirtyminen

- uudistetaanko?

3 Kuntien työllisyys

- rajoitetaanko?

Miten kasvattaa tulopohjaa?

1 Työvoiman kysyntää ylös

2 Työn rajaverokiilaa alas

3 Työttömät ja yritykset yhteen

Työvoiman kysynnän lisäys – laskelma yksinkertaisella mallilla

Oletukset verrattuna perusuraan:

- palkankorotukset 2 %-yks. alemmat
- veroale siten, että palkansaajaa kohti ostovoima 1/2 %-yks. nopeampaa

Tulokset, kun reaali-palkkajousto –0,8 ja vain työn kysyntä- ja ostovoimavaikutus:

- kahdessa vuodessa työllisyys nousee yhteensä 2,8 % suhteessa perusuraan

	Peruslaskelma		Verokevennys ja palkkamalti	
	2005	2006	2005	2006
			%-muutos	
BKT	2.5	2.4	3.8	3.7
Työllisyys	0.3	0.2	1.7	1.6
Tuottavuus (työllistä kohden)	2.2	2.2	2.0	2.1
Nimelliskorotus	3.5	3.5	1.5	1.5
Kuluttajahinnat	1.8	1.8	1.0	1.0
Palkkasumma	3.8	3.7	3.2	3.1
Työttömyysaste	8.4	8.0	7.3	5.8
Työllisyysaste	67½	67½	68½	69½
Ostovoima	1½	1½	3½	3½
Työllisten lisäys	7000	4000	39 000	36 000
- josta verokevennys selittää	-	-	10 000	10 000
- josta palkkaratkaisu selittää	-	-	22 000	22 000

Tupon merkityksestä:

Koskelan ja Uusitalon (2003) vuosien 1969-2002 aineistolla tekemien estimointien perusteella palkkojen vuotuinen nimelliskasvu olisi jäänyt keskitettyjen ratkaisujen aikana keskimäärin noin 4 %-yksikköä matalammaksi kuin hajautettujen ratkaisujen aikana, kun estimoinneissa työttömyys ja inflaatio on kontrolloitu. Ks. Koskela ja Uusitalo (2003). The Un-intended Convergence: How the Finnish Unemployment Reached the European Level. CESIFO Working Paper No. 878 (www.CESifo.de)

Palkkasimulaation tulosten kannalta kriittinen oletus koskee työn kysynnän reaali-palkkajousto

Globalisaatio on omiaan nostamaan reaali-palkkajousto, koska

- hyödykkeiden hintajouston nousu nostaa panoskysyntöjen hintajoustoja (hintajoustosääntö)
- pääoman liikkuvuuden kasvu nostaa muiden panosten kysyntöjen hintajoustoja (Le Chatelier-Samuelson)

Työvoiman kysynnän hintajoustoarvioita:

- Työvoiman kysynnän hintajouston muuttumista yli ajan on tarkastellut Hetemäki (2000) Tax Policy, Unemployment Benefits and Structural Unemployment, teoksessa Policies Towards Full Employment OECD (2000). Tutkituissa viidessä EU-maassa työvoiman kysynnän hintajousto oli tilastollisesti merkitsevästi kohonnut ajanjaksolla 1970-98. Suomessa kyseinen jousto oli koko kyseisestä ajanjaksosta estimoituna -1,1.
- Suomen aineistolla estimoidut joustot palkkojen %-muutoksesta verojen %-muutoksen suhteen vaihtelevat välillä 0,2 – 0,7. Ks. Honkapohja, S., Koskela, E. ja Uusitalo, R. (1999) Työllisyys, työn verotus ja julkisen talouden tasapaino. Valtiovarainministeriö, tutkimukset ja selvitykset 1/99.

Tupo ja tulospalkat eivät ristiriidassa

- makrotason palkkamaltili jättää tilaa paikalliselle palkanmuodostukselle

Sitran tutkimus (Snellman, Uusitalo, Vartiainen, 2003) tulospalkoista:

- tulospalkat ja tuottavuus käsi kädessä
- jousto palkkoihin, ei työllisyyteen

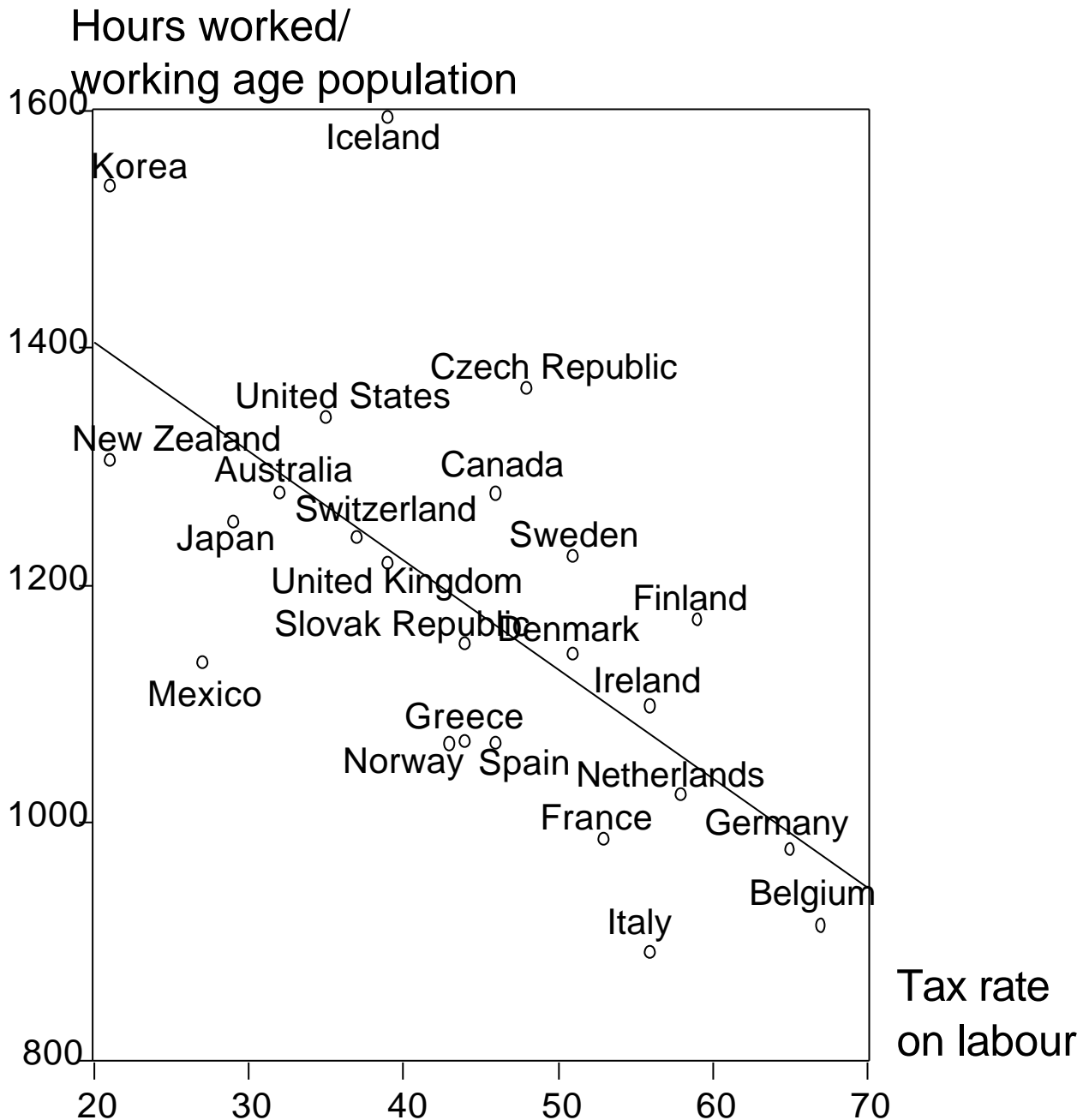
Korkeat rajaverot ongelma

- ne syövät osaamisen ja tulospalkan hyötyä

Korkeat rajaverot vähentävät työpanosta

Työtunnit/työikäiset ja työn rajaveroaste
(teollisuustyöntekijän rajaveroaste+sotumaksut)

Lähteet: OECD: Employment Outlook 2002, Tables B,F
ja OECD: Taxing Wages 2000-01, Table 7, ks. www.oecd.org

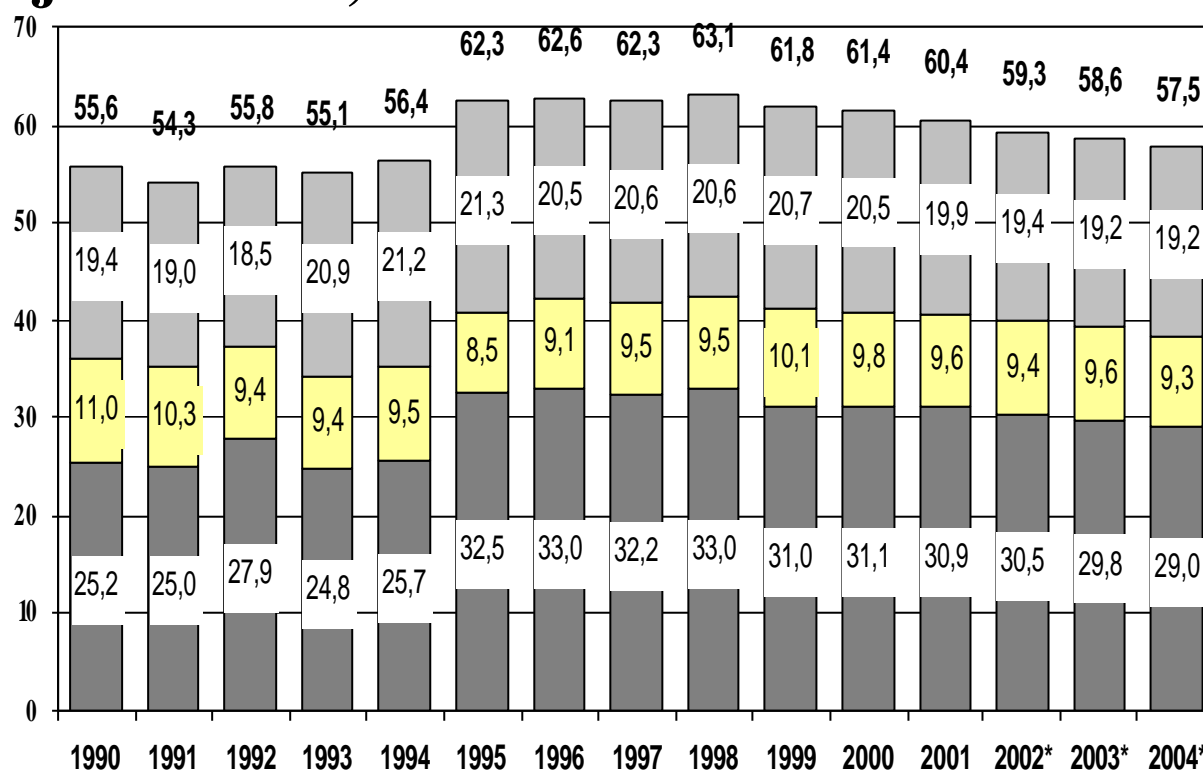
Estimointituloksista rajaverokiilan vaikutuksesta työpanoksen käyttöön, ks. Hetemäki ”Työttömyyden kustannukset”. PTT Katsaus 3/2003.

Osaaminen

- jos osaaminen ei kannata, sitä syntyy vähän
- verotus ei vain huippuosaaajien ongelma

50 % keskipalkasta ansaitsevan (= 1150 €/kk) rajaverokiila, %

■ Tuloverot   ■ Kulutusverot   ■ Työnantajan sova-maksut

Lähde: VATT

(rajavero vs. keskimääräinen vero, ks. Bovenberg (2003), CES IFO WP 1035, www.CESifo.de)

(matalapalkkaisten työnantajamaksujen vs. tuloveron alentaminen, ks. Egbert, Westerhout CPB Report, 2003/4, www.cpb.nl)

Työn kysyntä ja tarjonta eivät kohta

Syynä

- epäsymmetrinen informaatio
- vaatimukset ja koulutus eivät kohta

Yhtenä ratkaisuna työpooli, joka

- seuloa työnhakijat ja hakee koulutuksen
- tuntee yritykset ja niiden tarpeet

Tulokset/ kustannukset

- Itä-Uudenmaan työpoolin kautta 2½ vuodessa yli 400 työpaikkaa
- 1 päätoiminen henkilö; kuluista vastaa yritykset 1/3-osaa, TE-keskus 2/3-osaa
(ks. www.pooli.net)

Eläkkeet

- valinnat jo tehty, uudistus voimaan 2005

Eläkekattumien nostolla on

- positiivinen substituutiovaikutus eläkeikään (jos eläkkeelle 68 v., niin eläke luokkaa 50 % korkeampi kuin 62 v.)
- negatiivinen tulovaikutus eläkeikään (halutun eläketason saa aikaisemmin)

Tulovaikutus kuitenkin pienenee, kun

- ns. ostoeläkkeet joustavat (tarve vähenee)
- elinaikakorjaus leikkaa eläkkeitä

Isot kattumat second best-ratkaisu, kun mm. varhaiseläkejärjestelmiä ei voi heti poistaa

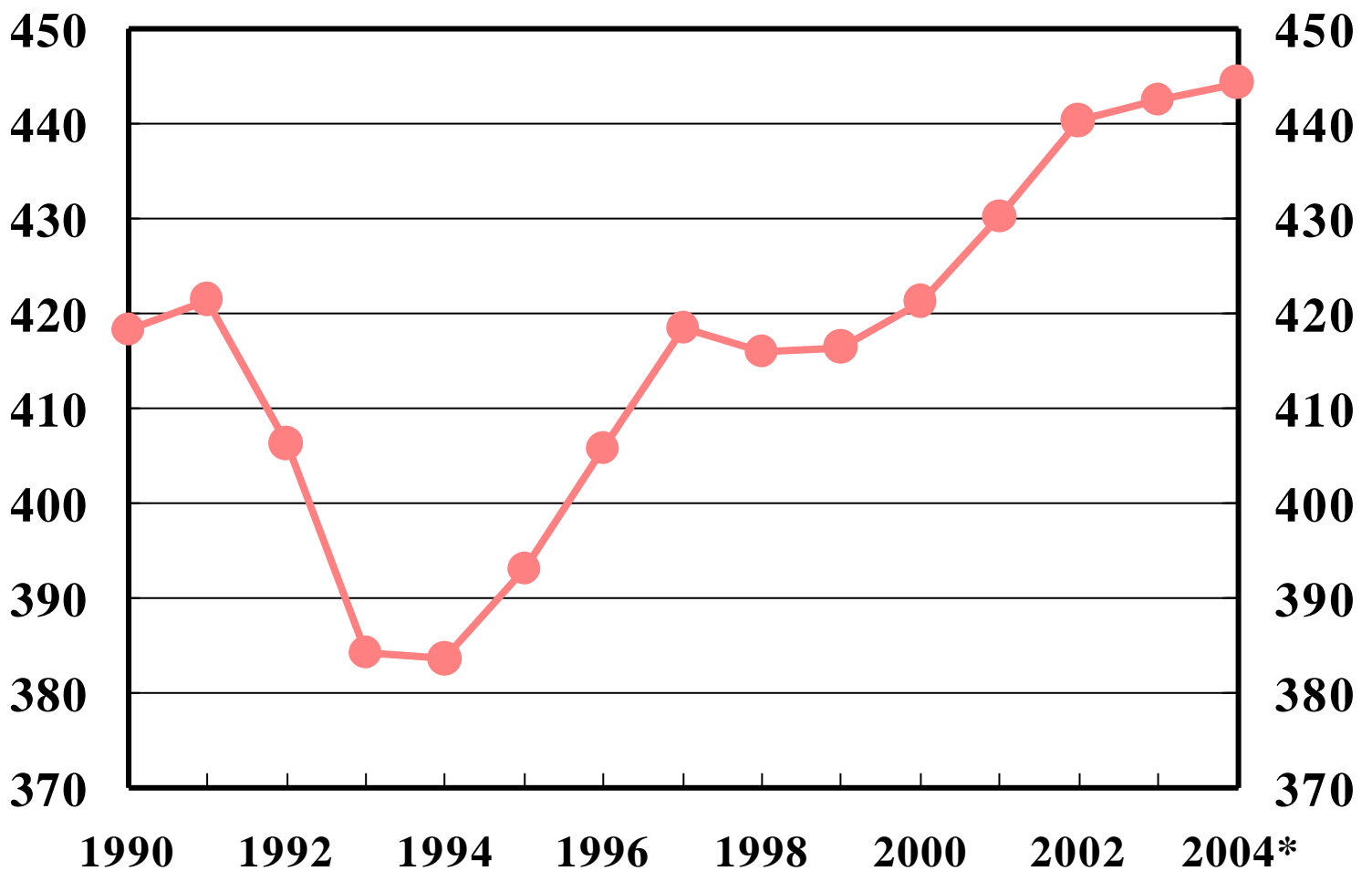
Oma hyvin epävarma arvio:

- eläkeiät ylös yllättävän paljon ja nopeasti

Kunnissa oli 50 000 työllistä v. 1950, nyt n. 430 000-445 000 käsitteestä riippuen

Paikallishallinnon työlliset 1 000 henkilöä

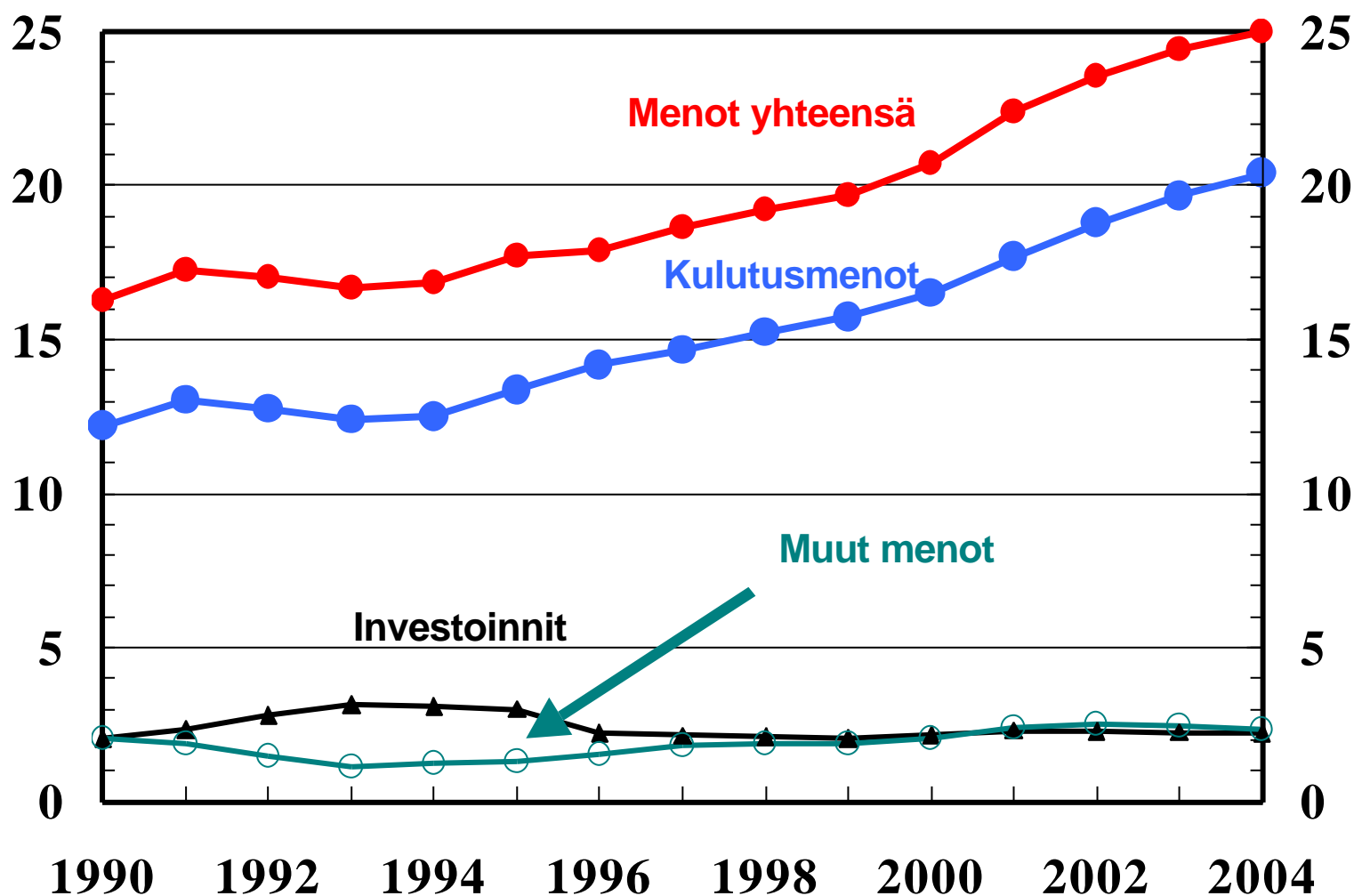

Lähde: Tilastokeskus/Kansantalouden tilinpito. Ennuste VM

Kunnat lisänneet kulutusmenojaan (lähinnä palkkausmenoja)

Paikallishallinnon menot käyvin hinnoin, mrd. euroa

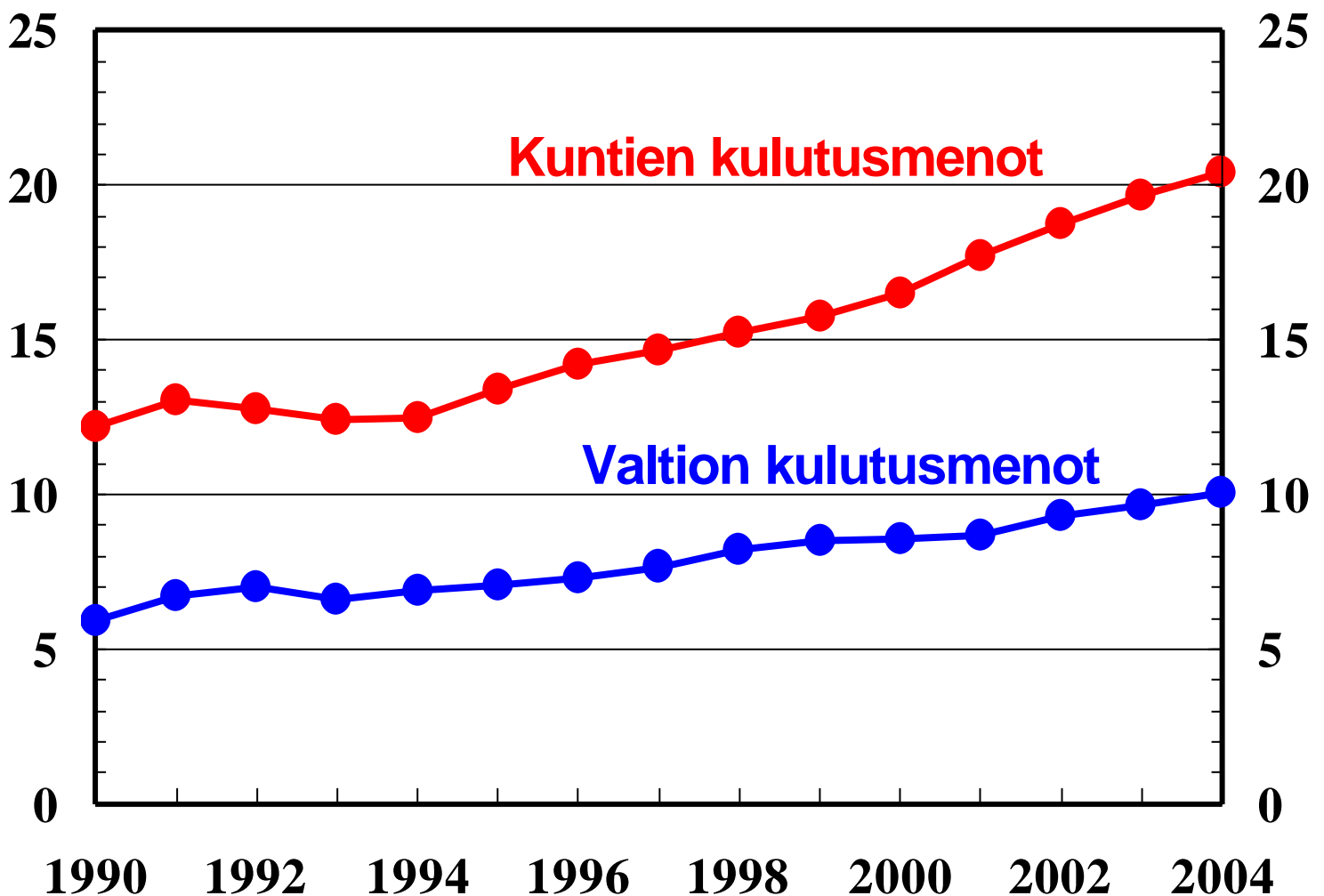
Lähde: Tilastokeskus. ennuste VM

Myös valtio lisännyt kulutusmenojaan

Valtion ja kuntien kulutusmenot 1990 - 2007 käyvin hinnoin, mrd. euroa

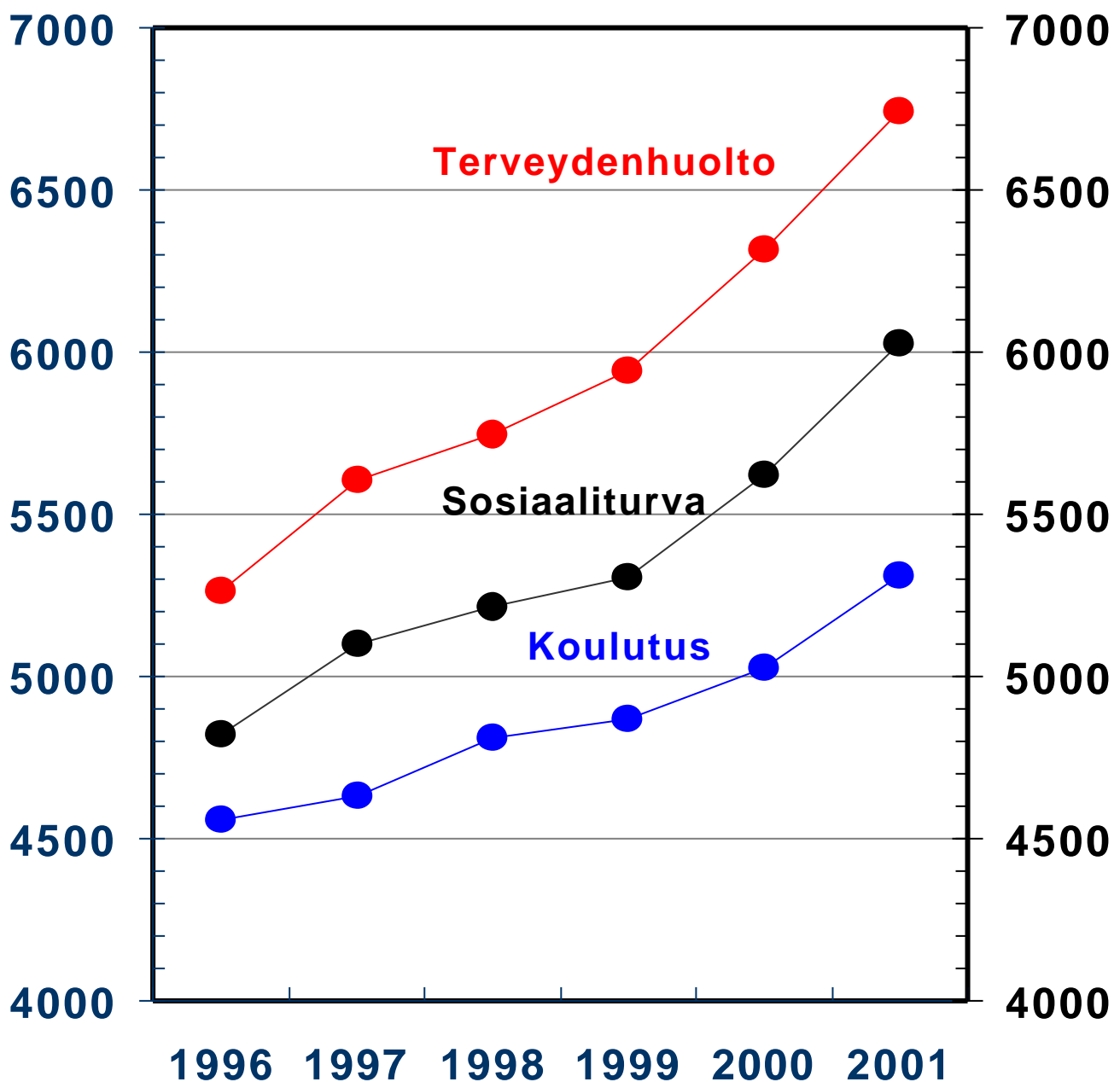

Lähde: Tilastokeskus. ennuste VM

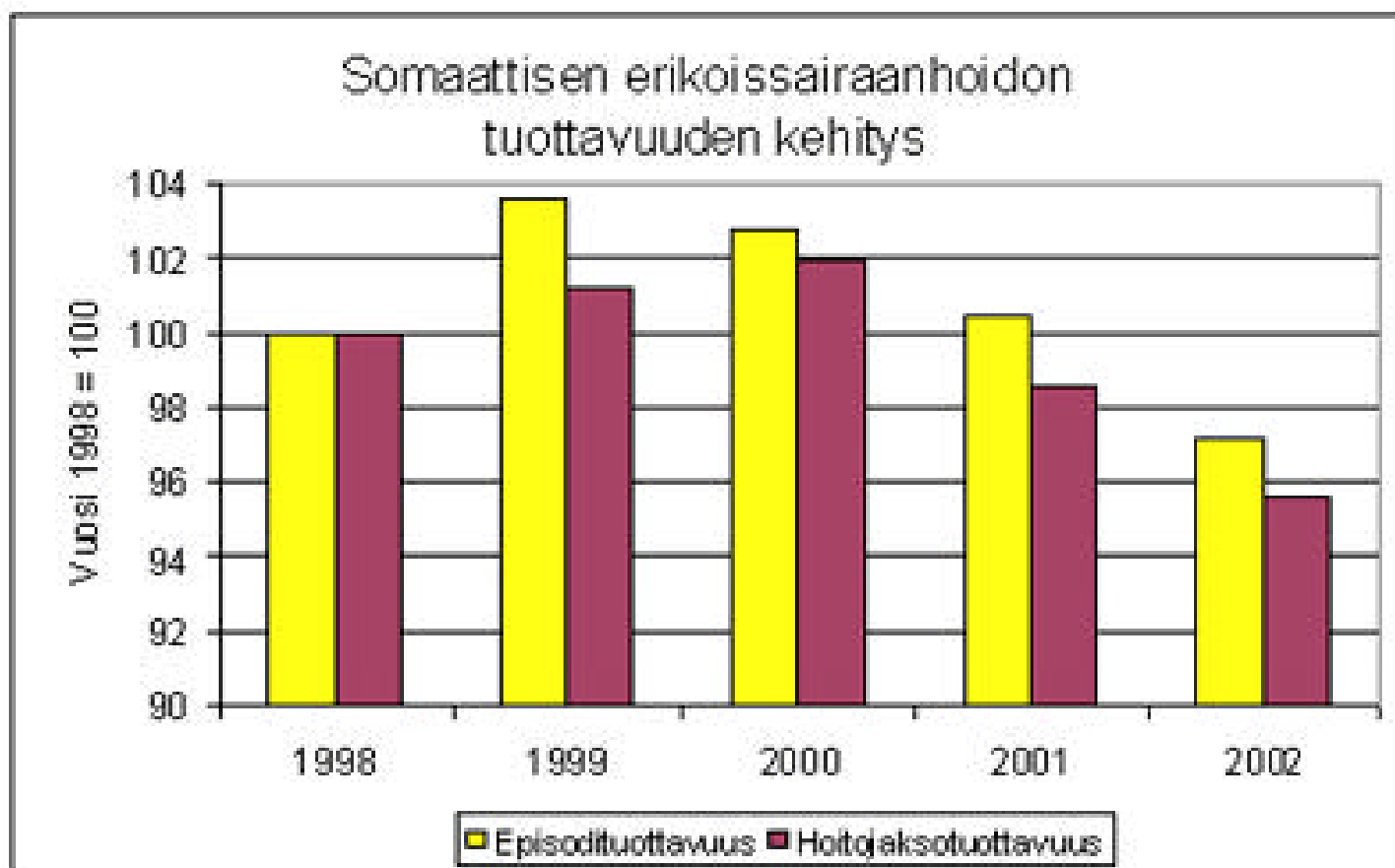
Kuntien menoista 72 % hyvinvointi-
palveluihin (sosiaali, terveys, koulutus)

Kuntien terveydenhuollon, koulutuksen ja sosiaaliturvan menot milj. euroa

Stakesin laaja sairaalatutkimus

- sairaaloiden tuottavuuserot hyvin suuria
- tuottavuus laskenut viime vuosina paljon

Lähde: Sairaaloiden tuottavuus, Stakes raportteja 280, 2004.

Ongelma

- päämies (eduskunta) jakaa agenteille (kunnat) rahat (valtionosuus, verotulojen tasaus) tehtäviin ilman tehokkuuskontrollia

Tehostus

- paljon vireillä (mm. peruspalveluohjelma)
  - moni kunta tehostanut, moni ei
- tietoa on (VATT, Stakes), lisää tarvitaan

Mutta

- tehostus törmää usein paikallisiin esteisiin

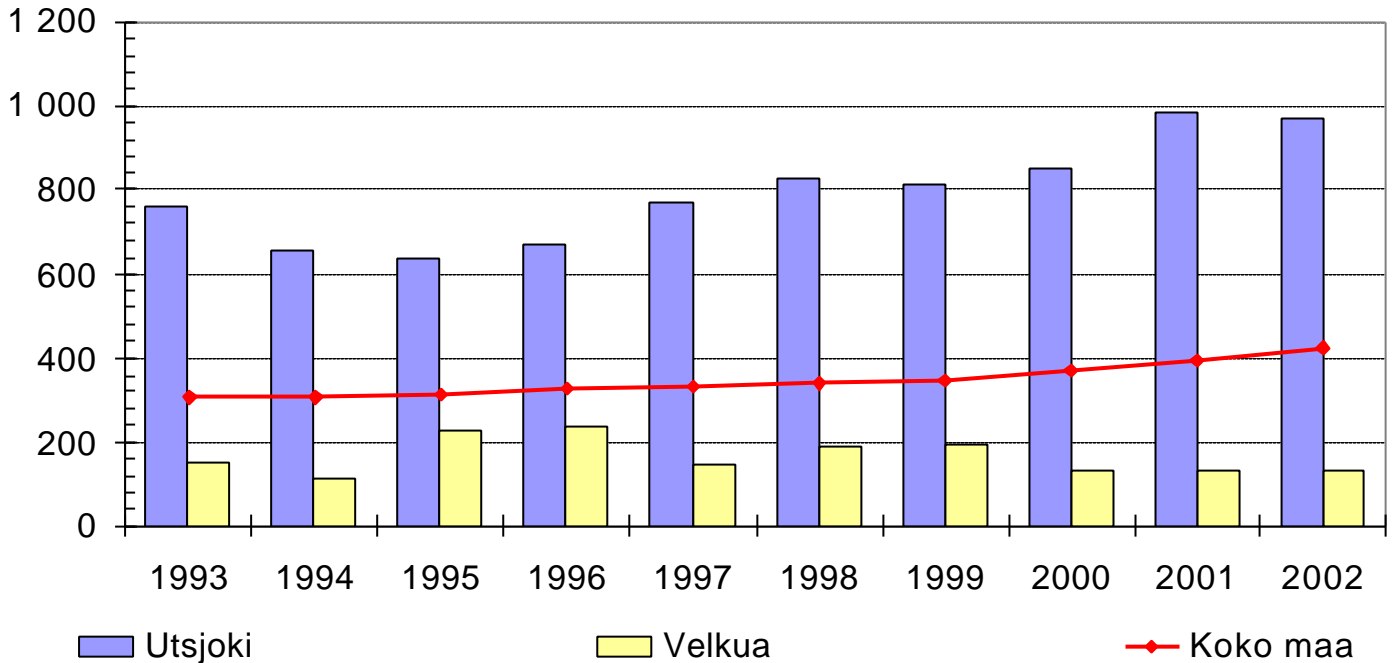
Mahdollisuudet

- eläke-aallon takia tehostus ilman irtisanomisia
- kunta voi säästää tuottamalla itse vähemmän
- tuottavuusnousulla kuntien kulutuksen nopea hintakehitys (ns. Baumolin tauti) kuriin

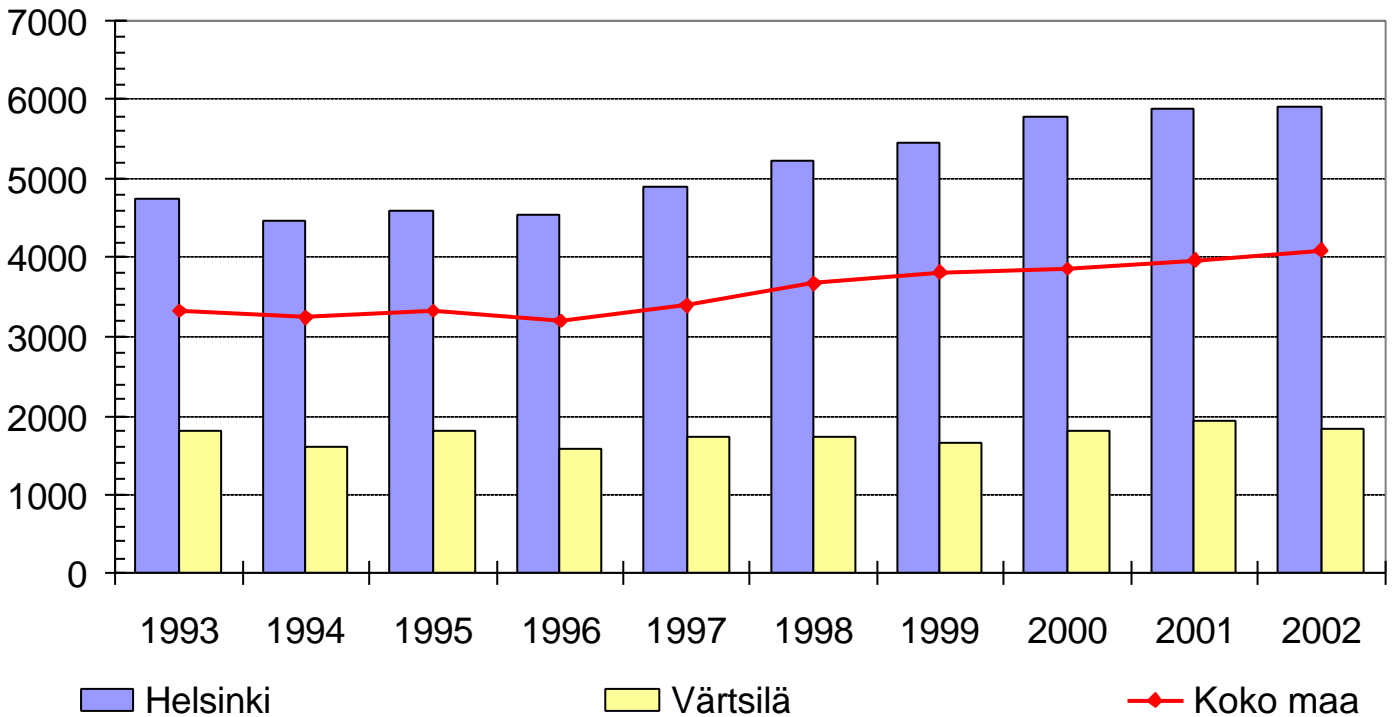

Kustannuserot ei vain erityistekijöistä

Perusterveydenhuollon nettokustannukset, €/as.

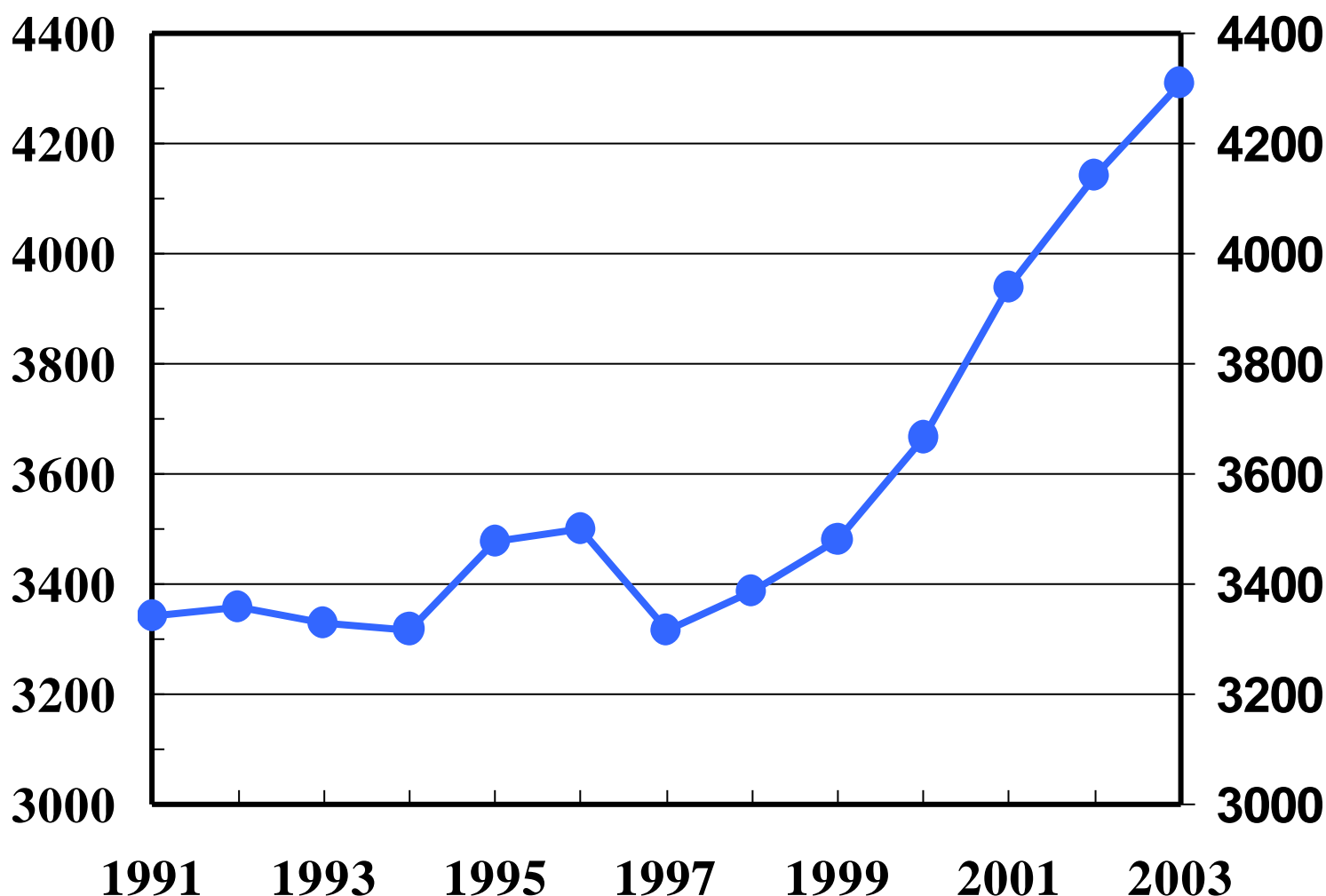

Lasten päivähoiton nettokustannukset, €/0-6 v.

Palveluongelmat liitetään usein väärin kokonaishenkilöstön ja rahan puutteeseen

Paikallishallinnon toimintakulut 1991-2003 euroa/as

Lähde: Tilastokeskus. ennuste VM

Lopuksi

1 Hyvinvointivaltio häviää, jos

- tulo- ja menopohjien nykymeno jatkuu

2 Tulo- ja menopohjakehitys ei annettu

- valinnat vaikuttavat kehitykseen

3 Tulopohja = BKT = työ x sen tuottavuus

- työtä lisää, kun palkkamalti ja veroale
- tuottavuutta lisää, kun osaaminen kannattaa

4 Menopohja=etuudensaajat+ työntekijämäärä

- työttömyys kuriin, kun työllisyys ylös
- eläkeläisten määrä kuriin, kun eläkeikä ylös
- työntekijämäärä kuriin, kun tuhlaus loppuu

